

Termit maahanmuuttotyössä

Sanojen merkitys

- Sanat muokkaavat maailmaa, kieli rakentaa todellisuutta.
- Sanoilla synnyttämme mielikuvia tai vahvistamme niitä.
- Sanojen merkitys korostuu, kun puhumme ihmisistä.
- Sanoilla voimme ottaa mukaan tai sulkea ulos.
- Käsitteet auttavat sekä ymmärtämään että rakentamaan ympäröivää maailmaa.
- Käsitteet elävät ja muuttuvat.
- Punaisen Ristin vapaaehtoisina ja työntekijöinä meillä on erityinen vastuu, kun viestimme.

Punaisen Ristin periaatteiden mukaan annamme apua ja suojelua haavoittuvassa asemassa oleville riippumatta heidän taustoistaan tai oikeudellisesta asemastaan. Ihmisarvon puolustaminen on tehtävämme.

Punaisen Ristin kansainvälisen liiton IFRC:n maahanmuuttoon liittyviin näkökantoihin ja toimintaohjeisiin (Migration policy) voit tutustua englanniksi täällä: ifrc.org/document/migration-policy

Kansainvälinen suojelu

Kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan EU:n direktiivien ja Suomen ulkomaalaislain mukaan pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa.

- Ihminen saa pakolaisaseman Suomessa, kun hänen asemansa tunnustetaan turvapaikkamenettelyssä ja hänelle myönnetään turvapaikka. Pakolaisaseman saavat myös pakolaiskiintiössä uudelleen sijoitettavat pakolaiset.
- Toissijaista suojelua ihminen voi saada silloin, kun turvapaikan saamisen edellytykset eivät täyty, mutta häntä uhkaa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan kuolemanrangaistus, teloitus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu tai rangaistus tai kun on todennäköistä, että hakija joutuisi lähtömaassaan vakavaan henkilökohtaiseen vaaraan siellä vallitsevan aseellisen selkkauksen vuoksi.

Siirtolainen

Siirtolainen-sanalle ei ole yleisesti käytössä olevaa määritelmää. Myöskään englannin ja ruotsin kielen termille "migrant" ei ole hyvää suomenkielistä vastinetta. Punainen Risti viittaa termillä laajasti ihmisiin, jotka lähtevät vakinaiselta asuinpaikaltaan etsimään mahdollisuuksia tai turvallisempaa ja parempaa tulevaisuutta. Muutto voi olla vapaaehtoista tai pakollista, mutta useimmiten siihen liittyy sekä valintoja että rajoituksia. Termi käsittää siten työmuuttajat, ihmiset, joilla ei ole kansalaisuutta, epäsäännöllisessä asemassa olevat, sekä pakolaiset ja turvapaikanhakijat.

Toisinaan termiä siirtolainen käytetään vastinparina pakolaiselle ja turvapaikanhakijalle tarkoituksena viestiä, että kaikki ryhmään kuuluvat eivät täytä kansainvälisen suojelun kriteereitä tai heidän tarkoituksenaan ei ole hakea turvapaikkaa. Usein laajamittaisessa muuttoliikkeessä on mukana sekä ihmisoikeusloukkauksia pakenevia että muista syistä matkaan lähteneitä. Perusteet suojelulle selvitetään turvapaikkamenettelyssä.

Pakolainen

Ihminen joka pakenee kotimaastaan vainoa. Vaino voi perustua syntyperään, kansallisuuteen, uskontoon, poliittiseen mielipiteeseen tai yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumiseen.

Vainoon perustuva pakolaisen määritelmä pohjautuu yleisesti tunnustettuun YK:n pakolaissopimukseen. Afrikassa ja Etelä-Amerikassa ovat käytössä laajemmat pakolaisuuden määritelmät. Myös Euroopassa on käytössä laajempi kansainvälisen suojelun määritelmä.

Yleiskielessä (esim. mediassa) pakolaisilla voidaan viitata ihmisiin, jotka ovat joutuneet pakenemaan kotiseudultaan esimerkiksi yleisen turvallisuustilanteen, luonnononnettomuuden tai ilmastonmuutoksen takia.

Punainen Risti pyrkii edistämään ihmisten perustavanlaatuisen oikeuksien toteutumista ja siten myös pakolaisasemaan perustuvien oikeuksien toteutumista. Punainen Risti auttaa ihmisiä tarpeen perusteella, eikä ihmisen asema vaikuta avunsaantiin.

Kiintiöpakolainen, uudelleensijoitettu

Pakolaisia, jotka ovat paenneet kotimaastaan toiseen maahan, useimmiten lähialueelle, voidaan sijoittaa uudelleen toiseen maahan, jos heillä ei ole mahdollisuutta saada tarvitsemansa suojelua oleskelumaassaan.

Suomi ottaa vuosittain vastaan tietyn määrän YK:n pakolaisjärjestö UNHCR:n pakolaisiksi katsomia henkilöitä. Vastaanotettavien henkilöiden määrästä käytetään termiä pakolaiskiintiö.

UNHCR esittää eniten apua tarvitsevia uudelleensijoitettaviksi heitä vastaanottaviin maihin. Paikkoja riittää vain pienelle osalle uudelleensijoittamista tarvitsevista.

Turvapaikanhakija

Ihminen, joka on joutunut pakenemaan kotimaastaan ja hakee turvaa toisesta valtiosta.

Turvapaikkamenettelyssä selvitetään, onko ihmisellä perusteita saada kansainvälistä suojelua eli pakolaisasema (turvapaikka) tai toissijainen suojeluasema.

Turvapaikkahakemus tehdään heti maahan tultaessa tai mahdollisimman pian maahantulon jälkeen. Hakemuksen voi tehdä myös sen jälkeen, kun suojelun tarve kotimaan tilanteen muuttuessa on syntynyt.

Turvapaikanhakija rekisteröidään vastaanottokeskuksen asiakkaaksi, vaikka hän ei majoittuisi vastaanottokeskuksessa (osa turvapaikanhakijoista voi esimerkiksi asua yksityismajoituksessa).

Tilapäinen suojelu

Tilapäistä suojelua saavat Ukrainasta paenneet:

- Ukrainan kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä
- kansainvälistä suojelua Ukrainassa saaneet muiden kuin EU-maiden kansalaiset tai kansalaisuudettomat henkilöt, ja heidän perheenjäsenensä
- ihmiset, joilla on ollut pysyvä oleskelulupa Ukrainassa ja jotka eivät voi palata lähtömaahansa turvallisesti ja pysyvästi.
- ihmiset, jotka ovat hakeneet tilapäistä suojelua ennen 7.9.2023, ja joilla on ollut pysyvä tilapäinen oleskelulupa Ukrainassa, ja jotka eivät voi palata lähtömaahansa turvallisesti ja pysyvästi.

Tilapäinen suojelu ei estä hakemasta pakolaisasemaa tai muuta kansainvälistä suojelua.

Paperiton

Ihminen, joka elää Suomessa ilman oleskeluoikeutta. Paperittomuudessa elävä on haavoittuvassa asemassa, sillä hän on kattavan sosiaaliturvan ulkopuolella eikä välttämättä uskalla turvautua viranomaisten apuun kun sitä tarvitsee.

Paperittomaksi voi päätyä monin eri tavoin:

- Ihminen on saapunut maahan, mutta ei ole hakenut tai hae tarvittavaa oleskelulupaa
- Oleskeluluvan peruste (esim. työ, opiskelu tai perheside) päättyy ja lupa menee umpeen eikä jatkolupa ole perusteita, mutta ihminen jää maahan ilman oleskelulupaa.
- Ihminen on hakenut oleskelulupaa, mutta sitä ei ole myönnetty. Kyse voi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa turvapaikanhakijan hakemukseen on tehty kielteinen täytäntöönpanokelpoinen päätös, mutta hän ei ole poistunut maasta.
- Ihmisellä on oleskelulupa, mutta hänet karkotetaan Suomesta, eikä hän poistu maasta.

Kotoutuminen

Maahanmuuttaneen henkilön yksilöllinen prosessi, joka tapahtuu vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja jonka aikana hänen osallisuutensa, yhdenvertaisuutensa ja tasa-arvonsa yhteiskunnassa lisääntyvät.

Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttaneen omaa aktiivisuutta, yhteiskunnan vastaanottavuutta sekä vastaanottavuuden kehittämistä. Omaiset ja muut läheiset henkilöt voivat vaikuttaa henkilön kotoutumiseen.

Kotoutumiseen kuuluu maahanmuuttaneen oman kielen ja kulttuurin ylläpitäminen.

Kotoutumisen tuki

Kotoutumista tuetaan tarjoamalla tarpeenmukaista tukea ja palveluja sekä edistämällä yhteiskunnan vastaanottavuutta.

Punaisessa Ristissä emme puhu kotouttamisesta, koska kotoutuminen on jokaisen ihmisen oma prosessi, jota ei voi eikä pidä yrittää tehdä hänen puolestaan. Tuemme ihmistä hänen kotoutumisprosessissaan hänen omista lähtökohdistaan käsin.